

Megérné divatba hozni a sakkot

Révész Máriuszt a sakkélet fellendítéséért Kőbányán kifejtett tevékenysége alapján a Budapesti Sakkszövetség elnökévé választották

A Budapesti Sakkszövetség a 2012. január 24-én megtartott rendkívüli közgyűlésén igen nagy szavazataránnyal – 30 egyesület 28 voksával – Révész Máriusz országgyűlési képviselőt választotta elnökéül. A jelölése alapjául szolgáló okokat, elért eredményeit felsorolni is nehéz: meghatározó a szerepe abban, hogy Kőbánya 18 óvodájából 17-ben tavaly óta sakkot oktatnak és hogy idén már a kőbányai iskolák döntő többségében is működik sakkoktatás. A kerületi pedagógiai kabinettel, Krizsány László nemzetközi mesterrel és Tóth András mesterjelölttel sakktovábbképzést szervezett pedagógusoknak. Az önkormányzat által támogatott Sakksuli Kupát az ő biztatására ebben a tanévben már 10 fordulóra rendezik meg, de Kőbánya adott otthont tavaly az országos óvodás és az U8-as bajnokságnak is. Közbenjárására a Kőbánya SC átvette és továbbműködteti az MTK sakkszakosztályát, amit utóbbi, nehéz anyagi helyzete miatt, nem tudott tovább finanszírozni. Kőbányán ingyenesen biztosítottak helyet a budapesti ifjúsági csapatbajnokságnak és a regionális sakkiskolának is. A Budapesti Sakkszövetség újonnan megválasztott elnökéként a sakkélet fellendítésében kifejtett tevékenységét Révész Máriusz immár az egész fővárosra kiterjeszti.

– Mikor tanult meg sakkozni és hogyan került ennyire közel a sakk világhoz? Mi volt az, ami ebben a játékban ennyire megfogta?

– Édesapám és nagyapám tanított meg sakkozni gyermekkoromban. A logikai játékok mindig is közel álltak hozzám – annak idején az iskolában amőbában nem sokan vertek meg –, és a családban is szerettünk ilyen játékokat játszani. Aztán a sakkban nagy szünet következett, matematika-táborokba játszottam nagyrítkán. Jó két évvel ezelőtt nagycsaládos ismerőseink átjöttek hozzánk a gyerekekkel, és somolyogva kérdezték, hogy a nagycsoportos Gellért fiúkkal nem akarok-e sakkozni. Egy idő után láttam, hogy veszítésre állok, nagy nehezen sikerült megfordítanom a meccset, ettől nagy kő esett le a szívemről, mire a kisfiú közölte, hogy óra nélkül soha többet nem játszik velem. A viszontlátogatáson le is pakolt egy sakkórát, és tíz-tíz perces gondolkodási idővel kétszer egymás után nagyon csúnyán megvert... Ekkor kezdtem el én is a legnagyobb fiamat sakkozni tanítani; azóta rendszeresen járunk sakkedzésre és nagyon sok sakkversenyen veszünk részt.

– Miért jó a sakkot minél korábban elkezdni?

– Mert rendkívüli lehetőséget biztosít a gyerekek képességfejlesztésére: egyszerre fejleszti a logikai gondolkodást, a memóriát, a kreativitást, az elemzőkészséget, összpontosítást, időérzékletet. Hogyan a rendszeres sport erősíti az izomzatot és a fizikai terhelhetőséget, ugyanúgy növeli az

észbeli igénybevétel is a szellemi teljesítményt és késlelteti az elfáradást. Sakkversenyen 5-5, 10-10, 15-15 perces, másfél-másfél órás vagy másfél óra plusz lépésenként harminc másodperces gondolkodási idővel játszó a partikat. Ez igen intenzív megterhelést jelent a gyerekeknek, akik a harmincadik, negyvenedik percre általában már teljesen elfáradnak. A rendszeresen sakkozó gyerekek 40-45 perc intenzív odafigyelést is könnyedén kibírnak, túl azon, hogy már a kis elsősök és másodikosok is pontosan tudják, hogy mennyivel kell másképp játszaniuk egy másfél órás, mint egy tízperces partiban.

A játék másik előnye, hogy rávezeti a gyerekeket a felelősségtudatra. Teljesen önállóan játszóknak ugyanis a partit, olyannyira, hogy a bírónak még akkor sincs beleszólása, ha szabálytalant lépnek. Ha ugyanis ők egymás között bármiben megállapodnak – például abban, hogy matt van, miközben nincs matt a táblán –, a bírót csak akkor szólhat bele, ha odahívják és megkérdézik. Egészen kisgyerekek ekkora felelősséggel viszik végig ezeket a partikat.

Ugyancsak fontos, hogy a sikerfeldolgozást és a kudarctűrést is meg kell tanulniuk. A versenyeken, különösen a kezdőknél, gyakori a zokogás egy vesztes parti után, de nincs sok idő keseregni, hiszen nemsokára újra oda kell ülni a következő partihoz. S ami még nagyon fontos: hogy nem szabad lebecsülni az ellenfelet. Egy intenzív sakkzó gyerek nyolc-ki-

Dúró Zsuzsa: A sakkoktatás pedagógiai-pszichológiai hatásai

(részlet)

Napjainkban a sakkozást legtöbbször úgy tekintik, mint a szabadidő eltöltésének egyik meglehetősen elterjedt, játék- és sportjellegű, de ugyanakkor kulturált formáját. Sokan egyenesen a sakk négy fő funkcióját említik, miszerint sport, játék, tudomány és művészet egyszerre. Általában arról is szinte mindenki meg van győződve, hogy a sakkozás, alapvető kognitív lelki folyamatokat és funkciókat működtetve, jótékonyan hat az értelmi képességekre, mindenekelött a megértést és a problémamegoldást biztosító gondolkodás fejlődésére.

Sajnos az iskola ez ideig nemigen látott át a sakk játékjellegén, nem vette kellőképpen figyelembe jelentős nevelő-fejlesztő erejét, sze-

mélyiségformáló hatását, habár azt már régóta felismerték.

Ismereteink szerint a sakk iskolai oktatásának három lehetséges változatát lehet megkülönböztetni. A legtöbb országban, beleértve hazánkat is, az iskolai sakkoktatás szakköri tevékenység formájában jelentkezik, amikor is a hangsúly nem annyira a célirányos és rendszeres tanításra, mint inkább a sakkjáték többnyire egyszerű gyakorlására tevődik. Ritkábban az iskolai sakkoktatás fakultatív jelleget ölt, s ebben az esetben a tanítás-tanulás ténye hangsúlyozottabban nyilvánul meg. Végül egyes országokban a sakk kötelező iskolai tantárgyként szerepel, s ily módon mindenekelött szervezett és rendszeres oktatása kerül előtérbe.

Hollandia volt talán az első olyan ország, amely felismerte a sakkjáték tanulásának-gyakorlásának kedvező hatását a gyermekek egész intellektuális fejlődésére, tantervbe vett, kötelező iskolai tantárgyként (tevékenységként) vezette be. Izland, Svédország, Fülöp-szigetek stb. követték Hollandia példáját. Az iskolai sajátos tantárgykénti sakkoktatás igénye, az a gondolat, hogy a sakkoktatást az iskolában is meg kellene honosítani. Azonban ritka kivételekkel a helyzet nem változott, azaz a sakkjáték nem lépte túl a szakköri, esetleg a fakultatív jelleget. Egyelőre nálunk is úgy tűnik, hogy a jelenlegi tantárgyi túlsúlyosság és az információcentrikus szemléletmódjának keretei között, a lemerevedett, hagyományos tantárgyközpontúság feltételei mellett a sakk kötelező tárgyként való tanításának-tanulásának bevezetése nehezen elképzelhető. Nyilván a megfelelő tárgyi-anya-

lenc éves korában már felnőttekkel játszik, és teljesen egyenrangú ellenfélként küzdenek. Ennek köszönhetően a gyerekek felnőttekkel való kapcsolatát is játékon keresztül formálja át a sakk.

Más jó logikai táblajátékoknak is hasonló a hatásuk, de a mi kultúrkörünkben a sakk a legismertebb. Ha óvodáskorban hetente legalább kétszer foglalkoznak a gyerekek sakkal, az egyik legjobb iskolaelőkészítő játék lesz számukra. Első osztályban félév környékén tízes számkörben összevonnak, kivonni biztos, hogy nem jelent majd kihívást számukra, és minden bizonnyal a matematika lesz az egyik kedvenc tantárgyuk. Nemzetközi felmérések szerint a sakkozó gyerekeknek az olvasáskészségük, térlátásuk is jobb. Magyarországon a Dúró Zsuzsa által végzett kutatás is arra mutat rá, hogy szignifikánsan jobban teljesítenek a sakkal foglalkozó gyerekek.

– Ha ilyen sokrétűen készségfejlesztő játék a sakk, akkor ennek megfelelően alkalmazzuk-e az óvodákban és az iskolákban, ennek megfelelően élünk-e vele?

– Magyarországon nem, de a világ számos országában a sakkot órarendben oktatva tanítják.

– Mi az oka annak, hogy Magyarországon ez nem így van?

– Talán az, hogy kevés a felkészült, jó sakkoktató, legalábbis Budapesten ezt látom, és valószínűleg ez országosan is így van. A másik oka pedig,

hogy kissé a tanároktól is távol áll. A magyar iskolarendszer továbbra is olyan, hogy a tantárgyi keretekből nem nagyon tudunk kitérni, s ha egy iskolában legalább fakultatív órakeretben bele is vágnak, általában addig működik, ameddig a kezdeményező tanár ezt végzi. Nemigen tudok olyan intézményről, ahol több generáción vagy több tanáron keresztül ezt a profilt vitték volna. De nincs rendben Magyarországon a sakkoktatóképzés, a sakkedzőképzés sem – ezért nincs annyi felkészült oktató, aki ezt átütő erővel be tudná vinni az óvoda- és iskolarendszerbe.

Meggyőződésem, hogy a sakkoktatást az óvodában érdemes elkezdni, az óvodába való bevezetéséhez pedig szintén nagyon fontos a jól felkészült, kisgyerekekkel is bánni tudó oktató, aki megszeretteti velük ezt a játékot.

– Ezt a meggyőződését tükrözi az a tény is, hogy az ön törekvéseinek és hathatós munkájának eredményeképpen Kőbányán 18 óvodából 17-ben van sakkoktatás.

– Külön büszke vagyok arra, hogy a meglehetősen sok hátrányos helyzetű gyerekekkel foglalkozó Gyöngyike Óvodában az önkormányzat ingyenesen biztosítja a sakkoktatást. Nagyon szeretik a gyerekek. Egy rendkívül ügyes oktató bácsi van ott, el is varázsolta őket. Biztos vagyok abban, hogy ez a befektetés az önkormányzat szempontjából is megtérül, hiszen ha csak kicsit lesznek jobbak matematikából, kevésbé fognak frusztrálódni már első osztályban, tudnak helyben ülni, az időt is pontosabban érzékelik, akkor könnyen lehet, hogy ezeknek a nem könnyű sorsú gyerekeknek az életét már itt a legelején sikerül más vágányra terelni. Az intézményvezető asszony mesélte, hogy volt egy cigány kisfiú, aki betegség miatt egy hétig hiányzott, de kiharcolta, hogy a sakkoktatásra ezalatt is bemehessen...

– Az a képzés, amit óvónőknek, tanítóknak indítottak el, s amely pillanatnyilag akkreditálás előtt áll, mire képzzi a pedagógusokat?

– Arra gondoltunk, hogy ehhez a munkához mindenképpen meg kell nyernünk partnereknek az óvónőket, tanítónőket, napközis tanárokat; fontos, hogy megmutassuk nekik a játék szépségeit, céljait, és megismertessük velük a szabályokat, hogy ők is képesek legyenek felkelteni a gyerekek érdeklődését és minél többet játszassák őket. Ezért indítottunk el egy képzést számukra Krizsány László nemzetközi mesterrel és Tóth András mesterjelölttel. A tapasztalatok pozitívak, nagy az érdeklődés, különösen az óvónők járnak lelkesen, annak ellenére, hogy az akkreditáció még nem történt meg, s így nem is számít be nekik a kötelező továbbképzésükbe. De nagyon kedvelik, volt, aki azt mondta, hogy ilyen érdekes

gi feltételek (tankönyvek, feladatgyűjtemények stb.) is hiányoznak, és az is kérdés, hogy ki tudná tanítani. Mindezek ellenére úgy gondoljuk, hogy a megújult nevelésközpontú iskola, s ezen belül egy kompetenciaalapú nevelési-oktatási folyamat előbb-utóbb helyet kell adjon a sakkozás intézményesen szervezett tanításának-tanulásának.

Felvetődik azonban a kérdés: miért lenne érdemes a jelenlegi helyzet meghaladása, vagyis melyek azok a jobbára pszichikus síkon megfigyelhető kedvező hatások, amelyeket a szervezett, rendszeres és céltudatos sakktanulás eredményeként könyvelhetünk el?

Egyes sakkoktatási tapasztalattal rendelkező pedagógusok megpróbálták felmérni azokat a nevelő hatásokat, amelyek a sakkozni tanuló gyermeket érik; azokat a lelki képződményeket, amelyek kialakulásában a sakk formatív,

fejlesztő ereje fokozottan érvényesül. Mire nevel tehát a sakk? Becsületességre, a következmények vállalására, önuralomra, helyzetértékelésre, gyors megítélésre és döntésre, felelősségérzetre, versenyszellemre, a versenytárs tiszteletére, kitartásra, önbizalomra, a kudarcok elviselésére, lényeglátásra, barátságára, rendszeres és pontos munkavégzésre, fegyelmezett viselkedésre, a szabályok, normák és törvények tiszteletben tartására stb. És mit fejleszt? Analizáló és szintetizáló képességet, emlékezőtehetséget, elvont (absztrakt) és logikus gondolkodást, a megosztott figyelem képességét, produktív képzeletet, összefüggések felismerésének képességét, a gondolkodás divergens (széttartó, több megoldást nyújtó) jellegét, az összpontosítás képességét, kreativitást, elvonatkoztatási és általánosítási képességet, problémaérzékenységet, kombinatív

képességet, a módszeres és hatékony gondolkodást, a tanulási képességet stb.

A fentiek mellett a sakk megtanít arra, hogy tanulás nélkül nem lehet fejlődni, hogy az ellenfelet nem szabad lebecsülni, hogy nehéz vagy kritikus helyzetekből is ki lehet jutni, hogy egyes problémaszituációkra számos megoldást lehet találni, hogy nem szabad a harcot az első sikertelenség-nél feladni, hogy a problémamegoldást ismételtelen újra kell kezdeni, hogy a vereséget is el kell viselni, hogy a szabályokat kötelező módon be kell tartani stb. Így tehát a sakkot fontos személyiségfejlesztő eszközként is számon tarthatjuk.

(Elhangzott A sakk oktatásának hatása a képességfejlesztésre és a személyiségfejlesztésre című tudományos konferencián a Magyar Tudomány Ünnepe keretében, 2007. november 21-én. Forrás: http://hadmernok.hu/kulonszamok/sakk_2007/hm/duro.htm)

továbbképzésen ő még életében nem vett részt. A cél az, hogy ha a gyerekek összevitathoznak egy partit, hogy van-e „en passant” lépés vagy nincs, lehet-e így lépni, úgy sáncolni vagy sem, vagy hogy ez matt-e vagy sem, a nevelők tudjanak igazságot tenni, illetve hogy bizonyos játékokat, feladványokat tudjanak ők is feladni a gyerekeknek. A sakktablán ugyanis nemcsak sakkozni lehet, vannak ennél egyszerűbb rávezető játékok is, mint a gyalogháború, a francia sakk, a robbantós sakk vagy a gyerekek nagy kedvence: a tandemsakk.

– Beszélgetésünk idején éppen egy sakkversenyen ülünk, a Losonci Téri Általános Iskolában zajlik a Losonci Kupa viadala. Milyen gyakran vannak iskolai sakkversenyek?

– A Losonci téri iskolában egy nagyon lelkes tanár, Horváth Zoltán indította el a sakkoktatást. Nyolcadik kerületi iskoláról és nem könnyű körülmények között élő diákokról van szó, s érdekes módon az itt tanuló gyerekek évek óta a budapesti élmezőnyben szerepelnek. Évente három fordulót rendez az iskola. A gyerekek azért is szeretnek idejárni, mert van itt egy kiváló focipálya, és két parti között már rohannak is ki focizni, úgyhogy a verseny ötórányi időtartama alatt a szellemi igénybevétel mellett a fizikai terhelés lehetősége is biztosított.

Diáksakkverseny viszonylag sok van. A fővárosban ennek rendkívül egyenlőtlen az eloszlása: Kőbányán, a környékén, a nyolcadik és a tizenhetedik kerületben viszonylag sok verseny van, Budán elvéve. Kivételet a budai Lauder iskola képez: a legnagyobb versenyt ott tartják, rendszerint 200-300 fő közötti résztvevővel. Érdemes lenne Budapesten az óvodásoknak és az alsósoknak több, de legalább három-négy új helyszínen is sakkversenyeket rendezni, még akkor is, ha egy időben több verseny zajlana, a tapasztalatok szerint ugyanis a távolabbi versenyhelyszínekre – a legelkötelezettebbeket kivéve – kevésbé viszik el a szülők a gyerekeket. S ha ehhez megfelelő előkészítés és ütemezés is társul, akkor főleg nem kell attól tartani, hogy az ismert versenyeken visszaesik a résztvevők száma. Megítélésem szerint néhány éven belül elérhető volna, hogy a diákolimpián felül önkormányzati támogatással a kerületeknek legalább a felében évente kétszer rendezzenek gyerekversenyeket, mint ahogy az 5–7 éves kezdő sakkozó gyerekek számának megkétszerezése, megháromszorozása is reális célkitűzés lehet.

Budapest és vidék összehasonlításában Budapest számos más sportágban is elég jelentős hátrányban van. Némely városban – például Szombathely, Nagykanizsa vagy Paks – igen komoly sakkélet és utánpótlás-nevelés folyik. Immár 10-15 éve budapesti csapatoknak esélyük sincs arra, hogy az országos bajnokságon labdába rúgjanak a vidéki fellegvárak mellett. A kistéleplés Decs csapata is messze a legjobb budapesti csapat előtt áll. Tény, hogy igazolnak is játékosokat több helyről, de éppen ez mutatja, hogy mennyire komolyan foglalkoznak a sakkal. Ha egy vidéki településen történt volna, hogy Európa-bajnokságot nyer egy ott élő gyerek, a helyiek hőse lett volna. A Budapesten élő Krstulovic Alex nyolc évesen Európa-bajnok lett, és ez csak azért nem sikkadt el a nyilvánosságban, mert az utolsó partiját súlyos ételmérgezés közben nyerte drámai körülmények között. Az ilyen hozzáálláson és alapvetően a sakkmarketingen és -kommunikáción mindenképpen változtatni kell. Szervezni kell olyan programokat, amelyek a sakkot széles körben láthatóvá teszik, divatba hozzák, s ezáltal a média érdeklődését is felkeltik. Amikor Krstulovic Alex Kőbánya notabilitásainak – polgármester, alpolgármester, tűzoltóparancsnok, gimnáziumigazgató, híres sportolók – hét évesen adott egy szimultánt, annak nagyon jó visszhangja volt. Az elején sokan mosolyogtak, hogy mi fog ebből kisülni, aztán a tizedik lépés után látták, hogy ennek fele sem tréfa. Ha jól emlékszem, a kisfiú 17 partit nyert és 4-et veszített, de úgy, hogy aznap délelőtt az MTK-ban már adott a felnőtteknek egy szimultánt, ahol 30-ból 30-at megnyert. Ez az a szint, amire már születni is kell, ami már nemcsak edzésmennyiség kérdése. Egy ilyen program más tehetséges gyerekekkel, más kerületekben is megszervezhető. Utána megnő a sakk iránti érdeklődés, és a kerületi vezetőket is könnyebb meggyőzni a támo-

gatás értelméről. Ádám Gyuri bácsiékkel élő sakkot szerveztünk május 1-jén és a Szent László-napokon, ami szintén látványos volt. Ha sok ilyen rendezvényt tudunk tartani, akkor más is meg fogja érezni, hogy milyen hihetetlen lehetőségek vannak a sakkban.

Budapestet illetően az is képtelenség, hogy itt évek óta nincs nagy diák, ifjúsági országos verseny. Szombathelyre vagy Miskolcra az ország másik végéből nyilván jóval nehezebb és költségesebb eljutni, mint a fővárosba, ezért nem csak nekünk lenne érdekünk, hogy egy-egy országos versenynek helyet adjunk. Minimális célkitűzés, hogy évente egy országos verseny megszervezésére képesek legyünk Budapesten. Ennek érdekében az első tárgyaláson túl vagyunk a Fővárosi Önkormányzat oktatási ügyszálynának vezetőjével, aki támogatásáról biztosította ezt az elképzelést, és számba vettük, hogy milyen helyszínek, kollégiumok és csarnokok jöhetnek szóba. Jó lenne több évre állandó helyszínt találni, ahová ismerősként és szívesen jönnének versenyekre az ország minden tájáról.

– Felnőtt sakkbajnokaink mennyire kapcsolódnak be az iskolai sakkoktatásba, és a sakkban illetékes intézményeink milyen módon támogatják az iskolai sakkoktatás elterjesztésével kapcsolatos törekvéseket?

– A mesterek és a nagymesterek – és ez helyes is – bizonyos szint felett kapcsolódnak be, a lépéseket nem ilyen szinten kell a gyerekeknek megtanítani, erre nincs is szükség. Viszont az kétségtelen, hogy a legtehetségesebb gyerekek mögött már ott állnak a nemzetközi mesterek, nagymesterek vagy mesterjelöltek, ők készítik fel őket a versenyekre. Enélkül 7-8 éves kor után nem tudnának a gyerekek komoly eredményeket elérni.

A Magyar Sakkszövetség elnöke Seszták Miklós parlamenti képviselő, ő is tevékenyen próbál lépéseket tenni annak érdekében, hogy a sakkoktatás nyerjen nagyobb teret az óvodában és az általános iskolai oktatásban. Magam is mint a parlament oktatási bizottságának tagja ezt már többször javasoltam az illetékeseknek, és szerintem fogunk is tudni e téren előrelépni. Remélem, sikerül elérnünk, hogy az oktatás szabályozásában jelenjen meg az óraendbe iktatott sakk és táblajáték oktatási lehetősége. De hiába lesz meg a lehetőség s hozzá a sakktablák, felkészült oktatókra is szükség lesz. Nagyon fontosnak tartom, hogy beinduljon az akkreditált sakkoktatóképzés (ami nem azonos a sakkedzővel!). Ennek is elkészült a programja, az első képzést még ebben az évben el kellene indítani.

– Beszél már arról, hogy Budapesten meg kell szervezni, hogy a sakkoktatás szempontjából ma még lefedetlen városrészekben is beinduljanak a foglalkozások; hogy jelentősen meg kell növelni a sakkozó kisgyerekek számát; hogy évente 3-4 új helyszínen kezdő gyerekversenyeket és évente legalább egy országos versenyt is rendezni kell; hogy be kell indítani az akkreditált sakkoktatóképzést és a szintén akkreditált pedagógus-továbbképzési programot. A gyerek- és ifjúsági sakkozás terén ezeken kívül milyen konkrét elképzeléseket, terveket jelölt ki önmaga számára a Budapesti Sakkszövetség elnökéeként?

– Nagy megtiszteltetésként érzem, hogy néhány hónappal ezelőtt Lázár András felkért a Budapesti Sakkszövetség (BSSZ) elnökjelöltjének. Bár soha nem volt sakkelnöki ambícióm, dolgom is van elég a négy kicsi gyerekem és a munkám mellett, némi gondolkodás után azért vállaltam a jelöltséget, mert szerintem hihetetlen lehetőségek vannak a budapesti sakkélet fellendítésére és népszerűsítésére, amiket messze nem használtunk ki.

A BSSZ-nek tennie kellene azért, hogy a kerületi diákolimpiák lebonyolítása egységesebben történjen, s bár ez nem a hatásköre, szerintem végiggondolandó, hogy más sportágakhoz hasonlóan nem lenne-e célszerű a sakkban is szétválasztani az amatőr és az igazolt versenyzők (esetleg értékszámokkal rendelkezők) kategóriáját. Az igazolt diákok fejlődése érdekében erősíteném a budapesti regionális sakkiskola szerepét. A jó színvonalú utánpótlásképzést végző, eredményes egyesületeknek segíteni kell szponzort találni, illetve el kell érni, hogy a helyi önkormányzatok az eddigieknél nagyobb támogatást biztosítsanak számukra, és hogy egy-egy kiemelkedő eredményű gyermek egyéni fejlesztését, nemzetközi versenyztetését is segítsék. A polgármesterek többségét szinte biztos,

hogy meg lehet győzni arról, hogy érdemes a sakkot a kerületi nagyrendezvények állandó színfoltjává tenni és érdemes nagyobb figyelmet (és támogatást) fordítani rá.

Szeretném évente megszervezni egy óvodás, alsós sakkozó gyerekek-ből álló kontra újságírócsapat összecsapását. Ha ez sikerülne, folytatnám politikusokkal, vállalatvezetőkkel stb. Folytatandónak tartom azt a kezdeményezést, hogy bevásárlóközpontokban is szerveződjene sakkrendezvények. Biztos lenne hírfértéke annak is, ha Zalaegerszeg és Nagykanizsa mintájára két kerület egy 100 partis csatát vívna egymással. Ki kell találni

A Losonci Kupáért sakkoztak a gyerekek

Budapest nyolcadik kerületében, a Losonci Téri Általános Iskolában az iskolai sakkoktatást Horváth Zoltán történelemtanár, könyvtáros indította el tizenöt évvel ezelőtt, szakköri keretekben. Az akkoriban napközis nevelő, látván, hogy a számítógépes sakkprogramok és általában a logikai játékok milyen vonzóak a gyerekek számára, valóságos sakktablóhoz hívta kisdíákjait. Munkája eredményeként iskolájában – a sakkszakkör megtartása mellett – az első négy évfolyamon immár négy éve órai keretben folyik a sakkoktatás, nem is akármilyen szinten: folyamatosan jelen vannak a fővárosi és az országos élmezőnyben, mindig minden versenyen több csapattal is részt vesznek. Nemegyszer fordult elő, hogy valamennyi kategóriában – alsós fiúk, alsós lányok, felsős fiúk, felsős lányok – országos döntősök voltak, hol arany-, hol ezüst-, hol pedig bronzérmes szereve. Két évvel ezelőtt az addigi első helyezett szombathelyi Dési Huber István Általános Iskolát is – ahol a világ egyik legfiatalabb nagymestere, Rapport Richárd is az ellenfél oldalán ült – sikerült megelőzniük fél ponttal, a tavalyi tanévben pedig a felsős fiúcsapat jelentős fölényvel védte meg országos bajnoki címét. És ez még nem minden: diákolimpiai országos teljesítményeikért kétszer egymás után, 2009-ben és 2010-ben is elnyerték a Magyar Sakkszövetség által adományozott *Legjobb Nagytársági Általános Iskola* címet, vagyis a tízezer főnél nagyobb települési iskolák közül ebben a két évben ők voltak a legeredményesebbek.

– Négy párhuzamos első osztályunk közül az egyiknek minden évben sakk az irányultsága (a másik háromban infotékát, azaz alapozó számítástechnikát, játékos angolfejlesztést, plusz úszást és vízilabdát, ritmikus gimnasztikát, valamint szívacs-kézilabdát kínálunk a gyerekeknek). A sakkóra bontott csoportban zajlik: az osztály egyik felének magam tartom az iskolai könyvtárban, a tanítónő pedig az osztály másik felével matematikai felzárkóztatást vagy versenyfelkészítést végez – tájékoztat Horváth Zoltán, aki nem mellesleg a Budapesti Kisoroszlánok Egyesület szakosztályvezetői tisztségét is betölti. – Sakkszakkorre elsősorban a felsősök járnak, illetve azok a kisdíákok, akiknek nincs sakkórájuk. Könyvtárosként a délutáni szabadidőben is lehetőségem van a gyakorlást biztosítani; az olvasóteremben a szellemi sport és a melódés kulturált körülmények között kapcsolható össze. A diákolimpiai eredményességünket a rendszeres sakkoktatás mellett a színvonalas edzői gárda is segíti. Van köztük társadalmi segítő is, mint Czebe Iván sakkedző, és a szakkörön belül egyik szülőnk, Nógrádi Vilmos FIDE-mester is rendszeresen foglalkozik a gyerekekkel. Korpics Zsolt FIDE-mester, illetve Györkös Lajos nemzetközi mester is segíti a munkánkat, ők többek között élsakkozóink felkészítésében vesznek részt. Adorján András nagymester, olimpiai bajnok, a Papp Béla Alapítvány létrehozója is figyelemmel kíséri a józsefvárosi sakkoktatást, különös tekintettel a szívárványsakk versenyekre, hiszen a színes sakkot ő honosította meg Magyarországon. A sakkoktatást munkatankönyvekkel, tanmenet-javaslatokkal, oktatási segédletekkel támogatja a Magyar Sakkszövetség.

Negyedik éve zajlik az iskolában a Losonci Kupa néven megrendezett gyermekverseny-sorozat, amelynek egyik fontos állomása a színes sakk.

népszerű, eladható sakkrendezvényeket, amelyek felkeltik a köz és a média érdeklődését.

Nagyon lelkes vagyok, mert látom, hogy a fiamnak, aki elég szórakozott és lassú volt, milyen sokat segített a sakk, összpontosítástól elkezdve összeszedettségben, gondolkodásban milyen jó hatással volt rá, és szeretném, ha ezt mások is megtapasztalhatnák. Nincs nagyszerűbb dolog annál, mint úgy fejleszteni a gyerekek az élet legkülönbözőbb területein kamatoztatható képességeit, készségeit, hogy észre sem veszi, hiszen ő „csak játszik”.

Rendszerint a januári fordulójt játszószák a gyerekek színes figurákkal.

– Az első évben öt versenyt rendeztünk – tekint vissza Horváth Zoltán –, az anyagi helyzetünk akkor ezt lehetővé tette. A második évtől három versenyt hirdettünk meg, ebből a középső a Szívárványsakk-verseny. Természetesen a verseny nyílt, a versenykiírás a Magyar Sakkszövetség Ifjúsági Sakkportálján is mindig megtekinthető, ezért az ország legkülönbözőbb részeiről, Budapest környékéről és a legtávolabbi kerületekből is érkeznek diákok. Az ide, immár negyedik Losonci Kupa versenysorozat is három versenyből áll, ebből a két legjobb teljesítményt értékeljük, és abból számítjuk az összesített eredményt, de minden versenyt külön is díjazunk. A díjazáson kívül támogatóinknak köszönhetően – Magyar Sakkszövetség, Papp Béla Alapítvány, a *Magyar Sakkvilág* folyóirat és mások – minden egyes résztvevő kap valamilyen sakkhoz kapcsolódó ajándékot, sakkújságot vagy kezdőknek szóló sakk-kiadványt. Az iskola vezetése is támogatja a versenyt, elsősorban azzal, hogy díjmentesen biztosítja a helyszínt.

Stenczinger Csilla igazgató asszony lelkesen támogatja a gyerekek valamennyi sporttevékenységét, a tömeg- és versenysportot, az egyedi józsefvárosi Olimpiaiát. A kerület vezetése is gyakran képviselteti magát az egyes versenyek megnyitóján vagy a díjátadásokon.

Egy-egy ilyen sakkversenyen a Losonci Téri Általános Iskolában mindenre és mindenre figyelnek. A szünetekben kedvükre labdázhatnak a gyerekek a megújult sportudvaron, de volt, hogy ugyanott pingpongasztalokat is felállítottak. Szép időben az iskola játszódudvarán óriás-sakk várja a kis versenyzőket, igény esetén pedig a kísérők – szülők, nagyobb diákok – versenyét is megrendezik.

A versenyszervezői rutin országos rendezvények során is kamatozott: a 2010. évi, nyolc éven aluliak korcsoportos magyar bajnokságát is a Losonci téri iskola rendezhette meg, és ezzel egy időben zajlott a kerület felnőtt lakosságának versenyzési lehetőséget biztosító Józsefvárosi Open nemzetközi értékszámszerző vetélkedő is. A hagyományteremtő szándékkal elindított kezdeményezés 2012 tavaszán már negyedik állomáshoz érkezik.

És van még valami: az itt tanuló diákok nemcsak évközben hódolhatnak kedvenc sportáguknak: a nyári szünetben az iskola által szervezett sakk-táborokban fejleszthetik tudásukat az ország szép tájain, az Őrségben, a Balatonon vagy másutt.

Horváth Zoltán sakk iránti elkötelezettségéről, a Losonci Kupáért folyó verseny hangulatáról január 25-én magunk is tapasztalatot szerezhettünk, sőt még arra is lehetőségünk nyílt, hogy két parti között Korpics Zsolttal, a Magyar Sakkszövetség főtítkárával, a Budapesti Kisoroszlánok Egyesület főszervezőjével is váltunk néhány szót – minthogy ez alkalommal (is) ő volt a versenybíró.

Az órarendszerű sakkoktatás előnyösebb

Támogatóként a Magyar Sakkszövetség a Losonci Kupa versenysorozat második fordulóján is jelen volt: díjmentesen biztosította a verseny lebonyolításához szükséges eszközöket: a sakk-készleteket, -órákat, vásznakat, mindemelllett a díjazáshoz is hozzájárult, nem utolsósorban Horváth Zoltánnal, az iskola sakkoktatójával együtt a szövetség főtájkára, Korpics Zsolt is „mindenes” volt: szervezői, kapcsolattartói, versenybírói, kommunikációs és minden egyéb felmerülő feladatot ők ketten láttak el. Nem is volt tehát olyan egyszerű Korpics Zsoltot mikrofonvögre kapni!

– Mit tapasztal? Lelkesek a gyerekek?

– Keményen küzdenek, nemcsak a ma megnyerhető kupákért, hanem azért is, hogy a versenysorozat április 28-i zárófordulóján összetett értékelésben ott legyenek a két legjobb eredményt elérték között, a kategóriák legjobbjai ugyanis egyhetes saktáborozást nyernek az iskola káptalanfüredi nyári saktáborába, ami nagyon vonzó tét!

Nagy szükség van az ilyen hétvégi versenyekre ahhoz, hogy a gyerekek a hétközben tanultakat kipróbálják a gyakorlatban, de azért is, hogy kupákat, érmekeket nyerjenek, mert ez meghozza, illetve fokozza a kedvüket. A sakkoktatás legelején ugyanis a játék megszerettetése a legfontosabb cél.

– Magyarországon hány iskolában foglalkoznak – akár sakkör keretén belül – sakkoktatással?

– Hozzávetőlegesen 300 iskolában foglalkoznak sakkal, azonban legfeljebb 15-20-ra tehető azon tanintézmények száma, ahol órarendszerűen foglalkoznak vele.

– Miben más a sakk órarendszerű, mint a sakkör keretében történő oktatása?

– A délutáni sakkörökben a gyerekek kicsit már fáradtabbak; nyilván

ebben az esetben a rendszeresség és a gyerekek elhivatottsága is más; továbbá az órarendszerű oktatás során, főleg ha az első két-három évben intenzívebben zajlik az oktatás, időben ki lehet választani azokat a tehetségeket, akikkel egyesületi szinten egyénileg is érdemes foglalkozni.

Legjobb tudomásom szerint pár éven belül megvalósulhat az iskolai sakkoktatás törvényi szintű bevezetése, de Brüsszelben Polgár Judit és Gary Kasparov is azon munkálkodnak, hogy ezt az egész unióban egységesen elfogadják tegyék. Értésülesem szerint ők is jó úton járnak ebben.

– Milyen gyakran jutnak el magyar diákok nemzetközi sakkversenyekre?

– A magyar korcsoportos bajnokságok első két helyezettjei jutnak el a korcsoportos európai és világbajnokságra. A kisebb nemzetközi versenyeken való részvétel az egyesületi háttértől függ: ahol működik nemzetközi cserekapcsolat, ott csapatversenyekre, egymás közötti barátságos mérkőzésekre elutazhatnak a magyar gyerekek. Úgy látom, az idegen nyelvek elsajátításában is jól haladnak, az internet is sok lehetőséget ad a külföldiekkel való kapcsolattartásra, így nem okoz nekik problémát egy külföldi versenyen megérteni magukat.

– Az imént megtudtuk, hogy a Losonci Téri Általános Iskola 2009-ben és 2010-ben is elnyerte az önök által adományozott Legjobb Nagytársági Általános Iskola címet. Milyen más címek nyerhetők el még a Magyar Sakkszövetségtől?

– Nagyon sok ilyen cím van: az év ifjúság sakközöje, az év serdülő sakközöje (fiúk és lányok külön), az év szövetségi kapitánya, edzője, nevelőegyesülete... Ezek kupák és plakettek formájában megjelenő erkölcsi elismerések, amelyek a díjazottak környezetében mindenki számára nyilvánvalóvá teszik, hogy e téren ott komoly és eredményes munka folyik. ■ VARGA GABRELLA ÖSSZEÁLLÍTÁSA. ■ FOTÓK: PECSENYE RÉKA

Kislány küzdött az óvónókkal

Égy kőbányai óvodás kislány különleges feladatra vállalkozott. Szimultán adott egy csapat pedagógusnak, akik 2011 októbere óta vesznek részt a Kőbányai Pedagógiai Szolgáltató Központ és a Kőbánya SC sakkszakosztálya által szervezett saktanfolyamon. A 2012. január 25-én megrendezett eseménnyel az ötletgazdának, Révész Máriusz képviselőnek az volt a célja, hogy az elméleti órák után a gyakorlatban is megmutassa az érdeklődőknek, milyen rendkívüli képességfejlesztő hatása van a sakknak a gyerekekre.

Karácsonyi Kata hatéves, a Kőbánya SC sakkszakosztályába jár, és óvodásként már iskolásokkal versenyez.

Az óvónók, az óvó bácsi és a tanítónók, akik közül néhányan még a lépéseket sem ismerték a kurzus kezdetekor, mostanra már rendelkeznek azzal a tudással, amivel saktáblás játékokat irányíthatnak, segíteni tudnak a sakközö gyerekeknek és képesek végjátészani egy partit. Amikor a kislányt meglátták, először meglepődtek, de bátran a táblához ültek. Az elmélyült küzdelemben Kata végül fölényesen, 15-1 arányban győzött.

Az eredetileg egyórára tervezett szimultán több mint két órán át tartott – ritka alkalom az óvónóknak, hogy ennyit ülhetnek egy helyben egy óvodás mellett, de talán nem így képzelték. Az mindenesetre jól látszott, hogy a felnőtt játékosok kiválóan elsajátították a sakközö alapjait, nem kis feladatot adva ezzel Katának. A szimultán végén elismerően gratuláltak a kislánynak, és természetesen az ő teljesítményüket is dicséret illeti.

Krizsány László nemzetközi mester, a Kőbánya SC sakkszakosztályának vezetője, aki a program egyik oktatója is, elégedett volt versenyzőivel:

„A szimultánon a felnőttek jól tartották magukat, hosszú játékokra rendezkedtek be, miután a megtanultak alapján sáncolással biztonságba vitték királyaikat. A jól védett királyok védőfalát Kata nehezen tudta feltörni, az első mattra csaknem egy órát kellett várni. Az első elvett játszma után felpörögtek az események, sorra keveredtek matthálóba a »végzősök«, és gratuláltak a kicsi lánynak. A végére 14 mattot adott Karácsonyi Kata, a maradék két játszmát értékeléssel döntötték el a szervezők. Az egyikben rosszul állt, a másikban nyeresre a fiatal versenyző, így a végeredmény 15-1!” (bagirasport.hu).

Igen szemléletes példa volt ez arra, hogy a sakk iránt már az óvodás korosztály érdeklődését is fel lehet kelteni, sőt a gyerekeknek előnyükre válik minden, ami az elméjüket megmozgatja. Meggyőzte a pedagógusokat arról, amit a jól felépített interaktív foglalkozásokon már eddig is hallottak: a gyerekek teljesítményét, képességeik fejlődését előnyösen befolyásolja a sakk, és emellett remek szórakozás is. Érdemes tehát figyelmet, energiát fordítani rá, elővenni az óvodai munka részeként, szabad játék idején, az iskolai szünetekben, sőt tanórákon is.

Ónody Csilla (Forrás: http://www.ohegy.net/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=6&Itemid=8)

Mattot adunk a XXI. század kihívásainak!

A játék tanulása, avagy a tanulás játéka

A legtöbb pedagógus bizonyára élne a lehetőséggel, ha egy olyan képesség- és személyiségfejlesztő eszközzel találkozna, amelyben egyesülnek a játék, a tudomány, a művészet és a sport jegyei. Ki ne alkalmazná azt a módszert, amely azon túl, hogy a kognitív képességek sorát fejleszti, formálja a jellemet, fegyelmez, jótékony hatást fejt ki az olyan pszichés képességekre, mint a küzdeni tudás, az akaraterő, a mentális kiegyensúlyozottság, a stressztűrő képesség, a döntéshozás, hogy csak néhányat említsek? Nos, aki élni szeretne a lehetőséggel, nem kell mást tennie, csak le kell emelnie a sakkasztalt a polcra, és kezdődhet a csoda...

Hazánkban már az 1930-as években a Vallás és Közoktatásügyi Minisztérium kezdeményezte az iskolai sakkoktatást. Jelenleg közel 200 magyar oktatási intézményben folyik a királyi játék tanítása, többnyire szakköri keretek között. Sajnos csak egynéhány iskola vezette be idáig az órarendi keretek között történő sakkoktatást.

Természetesen ennek az oktatási formának feltételei vannak, hiszen célszerű olyan pedagógust alkalmazni, aki pedagógusdiplomával és sakkoktatói végzettséggel egyaránt rendelkezik. Ezenfelül az intézménynek élveznie kell a fenntartó támogatását, rendelkeznie kell sakktervezővel és az oktatáshoz szükséges eszközökkel. Az sem árt, ha az oktatás külső szakmai kontroll alatt áll, és a diákok fejlődését illetően mérések történnek (igazolván a sakkoktatás létjogosultságát az iskolai oktató-nevelő munka során).

A mi iskolánk, a telki Pipacsvirág Magyar–Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola olyan szerencsés helyzetben volt 2011 tavaszán, hogy a fent említett feltételek mindegyikével rendelkezett, így a 2011/2012-es tanévtől a harmadik évfolyamon heti két órában bevezettük az órarendbe iktatott sakkoktatást. Oktatónk Pregitzer György tanár úr, aki pedagógusként többéves gyakorlattal rendelkezik a sakkoktatás területén. Diákjainak az általa készített tanterv alapján gyakorolják a 32 bábus játékot.

A két tanítási órából egyet Telki Község Önkormányzata finanszíroz, egyet pedig a szülők. (Ez félévente 2500 forint/diák anyagi terhet ró a szülőkre. Akiknek a befizetés nehézséget jelent, azok az önkormányzat szociális bizottságához fordulhatnak ösztöndíjért.)

A tanítási órákon nemcsak a sakkasztal kerülnek elő, hanem gyakran a számítógép és a projektor is helyet kap az oktatásban.

A tanév elején dr. Duró Zsuzsanna, a Szegedi Tudományegyetem tanára, tehetségfejlesztési szakértő több területen (intelligencia, kreativitás stb.) felmérte tanulóinkat.

Az osztályok tanítói és a szülők is figyelemmel kísérik a gyerekek fejlődését.

Pregitzer György tanár úr és az osztálytanítók beszámolóiból kitűnik, hogy már az első félév végén látható, tapasztalható jelei vannak a sakkoktatásnak mind a kiemelkedő képességekkel rendelkező tanulóknál, mind a sajátos nevelési igényű diákoknál. Természetesen a tanév végére tervezett mérés lesz az, ami objektíven elénk tárja, hogy a sakkoktatás milyen hatással volt a gyerekek képességeinek fejlődésére.

A sakkoktatással kapcsolatos elképzeléseinket megerősítette, hogy Polgár Judit, az Európai Sakkszövetség Iskolai Sakkozásért Bizottságának tagja Garry Kaszparovval együtt szorgalmazza az iskolai sakkoktatás bevezetését.

Feltehetően ők már felismerték, hogy az iskolának a tudásalapú ismeretátadás mellett alkalmazkodnia kell XXI. század kihívásaihoz. Meg kell találni azokat a tanulásmódszertani „trükköket”, melyek során a diákok a „konstruktív életvezetéshez” szükséges értékek birtokába jutnak, s olyan módon alkalmazkodnak, hogy figyelembe veszik a változó környezetüket, mely által képesek lesznek választani, dönteni, és vállalni tudják a döntésük következményeit. Olyan eszközre van szükség, amely segíti őket abban, hogy belső szükségletből cselekedjenek, morálisan, tudásban és motiváltság tekintetében készülje-

nek fel az életre” (Borosán Livia: *A személyiségfejlesztés kognitív és szociális feladatai a XXI. században*).

A sakk becsületességre, a következmények vállalására, önuralomra, helyzetértékelésre, gyors megítélésre és döntésre, felelősségérzetre, versenyszellemre, a versenytárs tiszteletére, kitartásra, önbizalomra, a kudarcok elviselésére, lényeglátásra, barátsággra, rendszeres és pontos munkavégzésre, fegyelmezett viselkedésre, a szabályok, normák és törvények tiszteletben tartására NEVEL.

Mindezek mellett FEJLESZTI az „analizáló és szintetizáló” képességet, emlékezőtehetséget, elvont (absztrakt) és logikus gondolkodást, a megosztott figyelem képességét, produktív képzeletet, összefüggések felismerésének képességét, a gondolkodás divergens (széttartó, több megoldást nyújtó) jellegét, az összpontosítás képességét, kreativitást, elvonatkoztatási és általánosítási képességet, problémaérzékenységet, kombinatív képességet, a módszeres és hatékony gondolkodást, a tanulási képességet.

MEGTANÍT arra, hogy tanulás nélkül nem lehet fejlődni, hogy az ellenfelet nem szabad lebecsülni, hogy nehéz vagy kritikus helyzetekből is ki lehet jutni, hogy egyes problémaszituációkra számos megoldást lehet találni, hogy nem szabad a harcot az első sikertelenség után feladni, hogy a problémamegoldást ismételtén újra kell kezdeni, hogy a vereséget is el kell viselni, hogy a szabályokat kötelező módon be kell tartani...” (Dr. Duró Zsuzsanna: *Stratégiák és a sakk 2010*).

Iskolánk maximálisan ki szeretné használni a sakkoktatás adta lehetőségeket. Néhány pedagógusunkból alakult tantervfejlesztő csoporttal a matematikához kapcsolható (de önállóan is alkalmazható), sakk – logika – informatikaoktatási programot kívánunk létrehozni a 6–10 éves korosztály számára.

Reményeink szerint ebben a formában a játék tanulás és a tanulás játéka lesz a későbbiekben is... ■ SÁRLÓS ERZSÉBET IGAZGATÓ, PIPACSVIRÁG MAGYAR-ANGOL KÉT TANÍTÁSI NYELVŰ ÁLTALÁNOS ISKOLA, TELKI

